

Prof. Milan Mrciak (1923–1975)

Milan Mrciak je bezpochyby priekopníkom akarológie na Slovensku. Narodil sa v Liptovskom Mikuláši 23. decembra 1923. Po ukončení základnej školy zo sociálnych dôvodov nastúpil do zamestnania a až neskoršie pokračoval v štúdiu.

Vysokoškolské štúdium začal na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a štúdium dokončil na Biologickej fakulte Karlovej Univerzity v Prahe. Od roku 1955 pracoval na parazitologickom oddelení Biologického ústavu ČSAV v Prahe. V roku 1961 odišiel na Univerzitu Komenského, kde sa hneď ako politický káder stal vedúcim katedry systematickej a ekologickej zoológie. V roku 1964 sa habilitoval ako docent parazitológie (na tému „Roztoče nadčeláde Gamasoidea na území ČSSR z ekologického a geografického aspektu“) a v roku 1971 bol menovaný profesorom pre odbor parazitológie.

S roztočmi začal pracovať od nástupu na Biologický ústav ČSAV. Na oddelení sa v tom čase intenzívne zaoberali ektoparazitickými článkonožcami na drobných cicavcoch, a nahromadený materiál roztočov zostával nespracovaný. Mladý absolvent prijal túto výzvu a pod vedením akademika Bohumíra Rosického sa začal venovať mezostigmátnym roztočom. V akarológii sa rýchle vypracoval na európsku úroveň. Zameriaval sa predovšetkým na taxonómiu a ekológiu parazitických klieštikovcov a ich viazanosť na biotopy a hostiteľov (predovšetkým drobné zemné cicavce). Ako prvý v Československu podal prehľad o rozšírení jednotlivých druhov na našom území (MRČIAK & ROSICKÝ 1956, MRČIAK 1958a a ďalšie), a poukázal na ich význam v prírodných ohniskách nákaz. Profesor Mrciak napísal aj niekoľko taxonomických prác (MRČIAK 1958d, 1964a, 1964b, 1974b, 1974c, MRČIAK et al. 1973, 1974), zaoberal sa zoogeografiou (ROSICKÝ & MRČIAK 1970, MRČIAK 1973, MRČIAK & ROSICKÝ 1975), vzťahom parazit – hostiteľ (MRČIAK 1958c, MRČIAK & ROSICKÝ 1959, 1970) a podieľal sa na formulácii teórie pásiem akaríní (ROSICKÝ & MRČIAK 1967).

Profesor Mrciak bol prvým autorom, ktorý publikoval údaje o faune klieštikovcov na území Albánska (MRČIAK 1960b), Bulharska (MRČIAK 1959b), Fínska (MRČIAK 1964c, MRČIAK & BRANDER 1965, 1967a, 1967b, MRČIAK & NYHOLM 1967), Grécka (MRČIAK 1976), Juhoslávie (MRČIAK & BRELIH 1972), Maďarska (MRČIAK 1979), Nórska (EDLER & MRČIAK 1973), Rakúska (MRČIAK & SIXL 1979), Rumunska (MRČIAK 1960a), Slovinska (MRČIAK & TOVORNIK 1959, 1966) a Švédska (EDLER & MRČIAK 1973). Prispel tiež k poznaniu akarofauny Českej republiky (MRČIAK 1959a) a Indie (MRČIAK et al. 1973, 1974).

Profesor Mrciak sa zaslúžil o rozvoj akarológie na Slovensku. V roku 1961, v čase jeho príchodu na UK

v Bratislave, na Katedre zoológie pracovalo 11 pracovníkov. Vďaka vedeckovýskumným prácam v rámci štátnych plánov (celoštátna koordinácia jednej hlavnej úlohy štátneho plánu a katedra sa stala referenčným pracoviskom pre kliešťovú encefalitídu, tularémiu a leptospirózy) a najmä plánu Z-17 financovaného armádou mala v roku 1975 katedra až 15 vedeckých a 14 technických pracovníkov. V dobe profesora Mrciaka katedra spolupracovala s Parazitologickým ústavom ČSAV v Prahe (riaditeľ ústavu akademik Rosický prednášal parazitológiu ako riadny profesor na Prírodovedeckej fakulte UK) aj s Ústavom pre výskum obratlovců ČSAV v Brne (riaditeľom ústavu bol v tej dobe akademik Josef Kratochvíl).

Profesor Mrciak viedol 5 diplomových prác na tému mezostigmátnych roztočov (Eva Gočaltovská, Dagmar Hornychová-Kostrová, Tatiana Klečková, Ľuboslava Kramárová a Elena Okrucká).

Dňa 26. apríla 1975 po krátkej ťažkej chorobe prof. Milan Mrciak zomrel. Mnohé jeho zbory zo Slovenska už neboli publikované, časť týchto údajov je možné nájsť v záverečnej správe už spomínaného plánu Z-17 financovaného armádou „Rozšírenie gamazoidných roztočov prichádzajúcich do úvahy ako potenciálne vektory BBP“ (MRČIAK 1972).

pf

BIBLIOGRAFIA

- EDLER, A., MRCIAK, M. 1973. Mites (Acari: Gamasina) on small mammals in northerneast Sweden, Finnland and Norway. *Lounais-Håmeen Luonto* 17: 3–13.
- EDLER, A., MRCIAK, M. 1975. Gamasina mites (Acari: Parasitiformes) on small mammals in northernmost Fennoscandia. *Entomologisk Tidskrift* 96 (3–4): 167–177.
- KRAMÁROVÁ, L., MRCIAK, M. 1973. Nest mites of small mammals in western Carpathians. In: DANIEL, M., ROSICKÝ, B. (eds): *Proceedings of the 3rd International Congress of Acarology*. Academia, Prague, p. 427–433.
- MRCIAK, M. 1958a. Ďalšie nálezy roztočov radu Parasitiformes z drobných cicavcov ČSR. *Biologia (Bratislava)* 13: 311–314.
- MRCIAK, M. 1958b. K faune roztočov (Parasitiformes) žijúcich na drobných cicavcoch v Topoľčianskej ohrade. *Biologia (Bratislava)* 13 (7): 530–533.
- MRCIAK, M. 1958c. Roztoče nadčeledi Gamasoidea z epidemiologického aspektu. *Československá epidemiologie, mikrobiologie, imunologie* 7 (4): 276–286.
- MRCIAK, M. 1958d. Roztoče z radu Parasitiformes (Acari) z drobných cicavcov Vysokých Tatier. *Zoologické listy* 7 (1): 65–86.
- MRCIAK, M. 1959a. Die Milben der Ordnung Parasitiformes (Acarina) der Kleinsäuger des Riesengebirges. *Acta Musei nationalis Pragae*, řada B 15: 170–176.
- MRCIAK, M. 1959b. Ein Beitrag zur Kenntnis der Milben (Parasitiformes) von Kleinsäugetern aus dem Gebiet Bulgariens. *Práce Brněnské základny ČSAV* 31 (7): 365–376.
- MRCIAK, M. 1960a. Contribution a la connaissance des Acariens de l'ordre Parasitiformes trouves sur les petits mammiferes en Roumanie. *Biologia (Bratislava)* 15: 498–507.
- MRCIAK, M. 1960b. Contribution a la connaissance des Acariens de l'ordre Parasitiformes en Albanie. *Československá Parasitologie* 7: 133–137.
- MRCIAK, M. 1963. O vzťahoch niektorých druhov roztočov (Gamasoidea) k malým cicavcom a biotopom v Ondavskej vrchovine. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Zoologia* 7 (8–9): 437–532.
- MRCIAK, M. 1964a. Opis samca *Hirstionyssus tatricus* Mrciak 1958 (Acari: Liponyssidae). *Biologia (Bratislava)* 19: 59–62.
- MRCIAK, M. 1964b. Revision der Arten *Laelaps jettmari* Vitzth. und *Laelaps pavlovskyi* Zachv. (Acari: Laelapidae). *Biologia (Bratislava)* 19 (3): 159–170.
- MRCIAK, M. 1964c. Beitrag zur Kenntnis der Milbenfauna (Acarina) des Gebietes Südwest-Haeme (Finnland). *Lounais-Håmeen Luonto* 15: 23–25.
- MRCIAK, M. 1967. Acari, Anoplura a Aphaniptera Blatenskej nížiny pod Vihorľatom. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Zoologia* 12: 19–27.
- MRCIAK, M. 1968. Príspevok k ektoparazitofaune malých cicavcov v širšej oblasti vodného diela Liptovská Mara pred zavodnením. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Zoologia* 14: 33–43.
- MRCIAK, M. 1972. Rozšírenie gamazoidných roztočov prichádzajúcich do úvahy ako potenciálne vektory BBP. Manuscript, Záverečná správa úlohy Z-17/1-7, Bratislava, 64 pp.
- MRCIAK, M. 1973. To the Zoogeography of Some Mite Species (Gamasoidea). In: DANIEL, M., ROSICKÝ, B. (eds): *Proceedings of the 3rd International Congress of Acarology*. Academia, Prague, p. 441–443.
- MRCIAK, M. 1974a. Gamasoidea. *Zborník TANAP* 16: 89–96.
- MRCIAK, M. 1974b. Description of *Laelaps dolomydis* n.sp. (Acarina-Gamasoidea) from *Dolomys bogdanovi* in Yugoslavia. *Annotationes Zoologicae et Botanicae (Bratislava)* 1974 (90): 1–13.
- MRCIAK, M. 1974c. Description of *Hirstionyssus pavlovskyi* n.sp. (Acari: Dermanyssidae) from *Dryomys nitedula* in mountain Pirin – Bulgaria. *Folia Parasitologica (Prague)* 21: 77–80.
- MRCIAK, M. 1976. Contribution to mite spread (Acarina: Gamasoidea) of small mammals in Greece. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Zoologia* 21: 107–110.
- MRCIAK, M. 1977. K faune roztočov (Acarina) drobných cicavcov okolia retenčnej nádrže Zemplínska Šírava po zavodnení. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Zoologia* 22: 87–108.
- MRCIAK, M. 1979. Contribution to the knowledge of gamasid mites (Acari) of small mammals in Hungary. *Parasitologia hungarica* 12: 99–104.
- MRCIAK, M., BRANDER, T. 1965. Beitrag zur Kenntnis der Milben (Acarina) einiger Säugetiere in Finnland. *Lounais-Håmeen Luonto* 17: 1–14.
- MRCIAK, M., BRANDER, T. 1967a. Milbenfunde an Vögeln in einigen Gebieten Finnlands. *Lounais-Håmeen Luonto* 25: 1–6.
- MRCIAK, M., BRANDER, T. 1967b. Beitrag zur Fauna der Arthropoden vorkommenden Milben. *Lounais-Håmeen Luonto* 25: 7–11.
- MRCIAK, M., BRELIH, S. 1972. To the Fauna of Mites (Gamasoidea-Parasitiformes) of Small Mammals in Yugoslavia. *Biologia (Bratislava)* 27: 333–352.
- MRCIAK, M., DANIEL, M., ROSICKÝ, B. 1966. Parasites and nest inhabitants of small mammals in the western Carpathians. I. Mites of the superfamily Gamasoidea (Parasitiformes). *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Zoologia* 13: 81–116.
- MRCIAK, M., JEDLIČKA, L., ORSZÁGH, I. 1975. Vývoj, súčasný stav a perspektívy medicínskej arachnoentomológie na Slovensku. *Biologia (Bratislava)* 30 (2): 147–155.
- MRCIAK, M., NYHOLM, E. S. 1967. Beitrag zur Kenntnis der Spinturnicidae Milben im Gebiet von Rautalampi (Finnland). *Lounais-Håmeen Luonto* 25: 12–13.
- MRCIAK, M., ROSICKÝ, B. 1956. K fauně roztočů řádu čmelíkovců (Parasitiformes) z území ČSR. *Zoologické listy* 5 (2): 143–148.
- MRCIAK, M., ROSICKÝ, B. 1959. O vzťahoch roztočov radu Parasitiformes k ich hostiteľom, najmä k drobným cicavcom. *Biologia (Bratislava)* 14: 241–264.
- MRCIAK, M., ROSICKÝ, B. 1970. Ekologické štúdie o nidikolnej faune drobných cicavcov vo Vysokých Tatrách. *Národné parky – bohatstvo civilizácie (Proceeding)*, p. 360–383.
- MRCIAK, M., ROSICKÝ, B. 1975. Some features of the zoogeography of high altitude parasites of birds and mammals on the example of the High Tatra mountains (Slovakia). *Biologia (Bratislava)* 30 (8): 389–597.

- MRCIAK, M., ROSICKÝ, B., WATTAL, B. L. 1973. Description of *Androlaelaps havliki* n. sp. (Acarina: Mesostigmata, Dermanyssidae) from *Tatera indica* in India. *Biologia* (Bratislava) 28 (8): 613–617.
- MRCIAK, M., ROSICKÝ, B., WATTAL, B. L. 1974. Two new species of the genus *Laelaps* (Acari: Dermanyssidae) from small mammals in India. *Annotationes Zoologicae et Botanicae* (Bratislava) 1974 (93): 1–10.
- MRCIAK, M., SIXL, W. 1979. Faunistic-ecological investigation on mites living in the nests of tree cavities in Austria. In: PIFFL, E. (ed): Proceedings of the 4th International Congress of Acarology, Saalfelden, Austria, 1974, Akademiai Kiado, Budapest, Hungary, p. 611–614.
- MRCIAK, M., TOVORNIK, D. 1959. Príspevok k poznaniu roztočov (Parasitiformes) z drobných cicavcov v Kamniškých Alpách (Juhoslávia). *Československá Parasitologie* 6 (1): 179–193.
- MRCIAK, M., TOVORNIK, D. 1966. A contribution to the fauna of mites (Acari) from the territory of Slovenia (Yugoslavia). *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Zoologia* 13: 117–139.
- ROSICKÝ, B., MRCIAK, M. 1967. The concept of the acarinium and the acarina zones. *Folia Parasitologica* (Prague) 14: 349–360.
- ROSICKÝ, B., MRCIAK, M. 1970. Zoogeografia parazitov Vysokých Tatier. Národné parky – bohatstvo civilizácie (Proceeding), p. 445–459.

1

- [1] Josef Kratochvíl a Bohumír Rosický pri odchyte drobných zemných cicavcov vo Vysokých Tatrách, rok 1955
- [2] práca v teréne v päťdesiatych rokoch – odchytené drobné zemné cicavce boli vyšetřované na prítomnosť ektoparazitov priamo na lokalitách v pojazdných laboratóriách

Dňa 23. decembra 1973 oslávil 50 rokov prof. RNDr. Milan MRCIAK, CSc., vedúci Katedry systematickej a ekologickej zoológie Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave (na obr.).

Jubilant sa aktívne zúčastnil v SNP, bol Nemcami odvečený do koncentračného tábora, odkiaľ sa mu podarilo ujsť. V roku 1949 nastúpil do služieb Slovenskej odborevej rady ako tajomník pre všeodborovú koordináciu. Vysokoškolské štúdium ukončil na Biologickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe, odkiaľ nastúpil do zamestnania na Biologický ústav ČSAV v Prahe. V roku 1960 prešiel na Prírodovedeckú fakultu UK, ako vedúci katedry.

Profesor MRCIAK doteraz riešil a bol koordinátorom viacerých vedeckých úloh, je školiteľom vedeckých aspirantov. Veľmi intenzívne spolupracuje s domácimi i zahraničnými vedeckými inštitúciami. Zo zahraničných vedeckých inštitúcií sú to predovšetkým Zoologický ústav Akadémie vied v Leningrade, Prírodoslovné múzeum v Lublane, Národné múzeum v Budapešti, Historické múzeum v Ženeve, Zoologický ústav univerzity v Innsbrucku, v Lunde atď. Jubilanta požiadali viaceré inštitúcie o zaškolenie ich vedeckých pracovníkov z odboru arachnoentomológie (Bulharsko, Juhoslávia, Švédsko). Okrem toho uskutočnil parazitologické semináre so zameraním na arachnoentomológiu a na jej význam v prírodných ohniskách nákaz pre postgraduálnych poslucháčov škandinávskych štátov. Doteraz profesor MRCIAK publikoval asi 40 vedeckých a viaceru populárno-vedeckých článkov, obhájil záverečné správy štátnych plánov výskumu.

Profesor MRCIAK zastával i zastáva dôležité funkcie v stranických či odborových orgánoch. Má veľkú zásluhu na konsolidácii pomerov na fakulte po krízovom období rokov 1968–1969. Ako predseda ZO KSS vyvinul neobyčajnú aktivitu a húževnatosť pre výkon funkcie. Bol členom CZV KSS na univerzite. K 50. výročiu založenia KSČ dostal pamätnú medailu ÚV KSČ. Ako vedúci katedry vždy uplatňuje vedúcu úlohu strany na pracovisku, vie veľmi dobre spájať politickú prácu s vedeckou činnosťou, je dobrým pedagógom, príkladne sa stará o zverených spolupracovníkov i poslucháčov.

laudatio z Naša univerzita, spravodaja Univerzity Komenského ilustruje politický profil prof. Mrciaka (január 1974, číslo 5)

2